מפניני הפרשה - מאמר

מתוקים מדבש ונופת צופים!!

בשבת פרשת בשלח, בשולחן ליל שבת אצל ה"חפץ חיים". שאל הצדיק: "הז"ל לימדונו, שכל אחד טעם במן את הטעם שרצה. שאלתי היא - איזה טעם היה טוּעם, מי שלא רצה לטעום שום טעם?!"...

כולם ידעו שזו שאלת הכנה, וה "חפץ חיים" השיב: "מי שלא חשב על דבר, לא טעם כל טעם, שהרי המן רומז לתורה...משה רבינו הוריד תורה מהשמים. ובזכותו ירד המן לישראל. אחד משמותיו הוא "ירד" על שהוריד מן ותורה.

המן היה מזון רוחני, והיעה מקביל לתורה הרוחנית. וכמו שבתורה מוצא אדם את כל הטעמים: בקיאות, עיון, פלפול, הלכה, אגדה, מוסר, מחשבה, ניגלה ונסתר, איש כחפצו וכנטייתו שורש נשמתו – כך המן, טעמו בו כל טעם שבעולם. וכמו שדברי תורה "מתוקים מדבש ונופת צופים", והמן: "וטעמו כצפיחית בדבש"

ידוע שאסור לקרוא בשבת לאור הנר - "שמא יטה" את הפתילה בשוגג, כשיכהה אורה. אבל לתינוקות של בית רבן הותר, מדוע?

הסבירו בתלמוד הירושלמי, משום שאינם חשודים להטיב את הנר, שהרי חפצים הם שיהיה חושך וישוחררו מלימודם...ומדוע לא יחושו בטעמה המתוק של התורה?

משיב רבי יוסף יעבץ זצ"ל מגולי ספרד, בביאורו למסכת אבות. כתוב - "יערוף כמטר לקחי", כלומר: "כמו שהמטר יצטערו ממנו האנשים לשעתו, ועם כל זה לבם שמח כי הוא חייהם, כן לקח התורה, טעמו נראה מר בתחילתו, אך ימתק בסופו".

יריד המטר מכונה בשם: "גבורה" - גבורות גשמים. את הגשמים מזכירים בברכה השניה שבתפילת העמידה, שהיא כנגד יצחק אבינו מידת הגבורה. ואמרו, שקשה יום הגשמים כיום דין, ואם העולם לא היה צריך להם היו מתפללים לבטלם! ובכל זאת אנו מודים על כל טיפה וטיפה - כי הגשמים הם חיים לעולם! כך, דברי תורה: מצטערים בעת לימודם, ואח"כ שמחים כל כך בידיעות שקנו, ונבנים על ידן!

"יערוף כמטר לקחי - תזל כטל אמרתי"! בתחילת הלימוד דברי התורה נקנים בקושי, האדם מכריח עצמו ללומדם, והתינוק מבקש לברוח מבית הספר. גם התינוק שבאדם המבוגר. אבל אח"כ הרי הם כטל של תחיה, מאירים ומזהירים! הדברים מבוארים בדברי רש"י על הכתוב: "ועתה אם שמוע תשמעו לקולי" - אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. זו אחת הסיבות לכך שנערים 'נשברים' בתחילת לימודם בישיבה.

חווים התחלה הקשה, ועיניהם חשכות: חושבים על התקופה הארוכה הצפויה בישיבה ומתייאשים. זו הסיבה שרבים מפסיקים לבוא לשיעורי תורה: באו פעם ופעמיים וחשו 'שלא נתחברו', ולא מבינים, שזה בהתחלה, עד שמגיעים לטעם.

ה"חזון איש" זצ"ל הסביר שדיבור באמצע הלימוד, זה לא רק ביטול תורה, אלא גם שאת מתיקות התורה חשים רק אחרי שנכנסים לעומקה. מי שלומד ומפסיק. דומה למי שמניח סיר לבישול, ומורידו מהאש, שב ומניחו ושוב מורידו התבשיל לא יתבשל...תחילת לימוד היא בגדר: "התחלות קשות". אבל המשבר את המניעות וצולה את הקושי, יגיע לנועם צוף מתיקות התורה!!

בין אדם לחבירו

מובא במסכת שבת: גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש, רב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש. אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה.

לכן, אדם המשכים ללכת לבית המדרש ונזדמנו לו אורחים, מוטב שיתעסק במצוה זו שבאה לידו. במה דברים אמורים כאשר אין בביתו אנשים שיקבלו את האורחים כהוגן, זאת על פי פסק השו"ע שאדם העוסק בתורה ונזדמנה לו מצווה היכולה להיעשות על ידי אחרים, לא יבטל לימוד תורה.

שואל ומשיב

שאלה: הנכנס לסוכת חבירו לבקרו בימי החג, האם יברך לישב בסוכה, גם כשאינו סועד שם סעודת קבע?

תשובה: רבינו האי גאון בתשובה פסק, שהנכנס לסוכת חברו יש לו לברך לישב בסוכה, בין כשסועד שם ובין כשאינו סועד שם, והעיד שכן המנהג. והביאוהו להלכה רבינו יצחק אבן גיאת בספר "מאה שערים" ועוד ראשונים. אבל ב "ארחות חיים" הלכות סוכה אות לט' כתב על זה, שעכשיו אין המנהג כן, אלא גם בסוכת חברו לא מברך אלא אם כן סועד שם וכן כתב "בעל העיטור" ועוד ראשונים.

מרן בשו"ע פסק: נהגו שאין מברכים על הסוכה אלא בשעת אכילה. וכתב על זה הרמ"א בהגה: "והכי נהוג". ולכאורה תמוה מה הוסיף הרמ"א על דברי הבית יוסף, אלא נראה שכוונתו לומר שאפילו הנכנס לסוכת חברו, נהגו שלא לברך, והטעם לזה מפני שאנו תופסים להלכה שעיקר המצווה היא האכילה, ואין לברך אלא על עיקר המצווה.

נמצא שגם אצל האשכנזים אין פסיקה אחת, וכל אחד ינהג כפי מנהגו, ואם יש צד ספק כל שהוא, אין לברך, שספק ברכות להקל. אמנם הרבה אשכנזים, ובפרט הנמשכים אחר סברת הגר"א ב "מעשה רב" שאפילו בסוכתו מברך בכל פעם שיכנס אליה, וכל שכן בסוכת חברו, אלא שהם מהדרים לברך על פת כסנין או יין. וכן יש מהתימנים שנוהגים לברך בכל פעם שנכנסים לסוכה. אולם הראש"ל בספר "מזבח אדמה" הביא את דברי "המדת ימים", שבכל פעם שנכנס לישב בסוכה, ואפילו לסוכת חברו לבקרו מברך, וסיים: אבל בספר "לחם יהודה" כתב שאנו פוסקים לא לברך אלא בסעודה כרבינו תם.

סיכום: מנהג הספרדים שהנכנס לסוכת חבירו לבקרו בימי החג, לא מברך לישב בסוכה, אם לא סועד סעודת קבע, וחלק מהאשכנזים והתימנים נוהגים לברך אפילו אינם סועדים, וטוב שיהדרו לברך על פת הבאה בכיסנין או על כוס יין. (שו"ת יחווה דעת חלק א סימן סו')

מפניני הפרשה - רעיון

והחי יתן אל ליבו

"כשעירים עלי דשא..." אמרו רז"ל: "דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב". וקשה הרי ראינו נביאים שלא הועילו בתוכחתם לאנשי דורם, וכן רואים אנו כמה צדיקים גמורים האומרים דברי מוסר מכל ליבם ויש שאינם שומעים להם.

נראה לבאר הענין במשל: הייתה תרופה יקרה מאד, אך ידוע היה שאם אדם גוסס וקרוב למיתה, ורוצים לחזקו, אזי נותנים לו תרופה זו, והיא מחזקת אותו. הנה קרה מקרה פעם אחת ניתנה תרופה זו לגוסס ולא קם ולא זע. הלכו לרופא לברר הענין. הלך הרופא לראות וראה כי מדובר באדם מת. אמר להם: וכי אלוקים אני להחיות מתים, רק למי שיש מעט חיות, יש כוח בתרופה זו לחזקו, לא כן למת לגמרי והוא אבן דומם.

הנה כי כן ידוע שחולי הנפש ההוא כחולי הגוף, ואמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כמאמר הפסוק: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות". אם כן, מה שאמרו: דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב, הוא למי שיש בליבו עדיין חיות, ולא מת עדיין מיתת נפש, אך אם הוא רשע גמור שכבר "מת" ונתקשה לבו כאבן איך יכנסו הדברים בלבו, ולא יועיל המוסר. על זה נאמר: אל תוכח לין.

כמו שאדם ששוכב על הארץ ובא חבירו להקימו, אז אם השוכב רוצה בזה, אז יש יכולת לחבירו להגביהו, אך אם אינו רוצה לקום, והוא מכביד עצמו, אז לעולם לא יקום על ידי חבירו. זהו "יערוף כמטר לקחי כשעירים עלי דשא..." כי לאלו שלא יבשו עדיין, יועיל שעירים ורביבים, אבל לאלו שיבשו לגמרי לא מועיל להם כלום. לזה אמר הכתוב "יוסר לין לוקח לו קלון" כי כשיראו שלא הועילה לו תוכחתו, מוציאים לעז שאין דבריו יוצאים מהלב. אומנם הניסיון מוכיח ששהדבר מצוי מאוד באומות העולם וכמעט לא מצוי בעם ישראל.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד | משה בר עילו ביטון ז"ל | אסתר בת מרים כהן ז"ל | אלים עישה בת איזה ביטון ז"ל

שמעון בן רפאל הכהן ז"ל | ר' יהודה בר עליה בן טולילה ז"ל | שלומית בת אליהו קירשנבום ז"ל | סול בת עליה אמזלג ז"ל

יצחק בן משה מזוז ז"ל | יעקב בן אברהם עדני ז"ל | פנינה בת יפה חיימוב ז"ל | מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמבורג) ז"ל

בס"ד כט' לחודש אלול ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 1
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת האזינו
שבת שובה
מפטירים

"שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה'"
(הושע פרק יד' – ב')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:03
יציאת השבת: 18:59
זמן רבנו תם: 19:00

מהלכות ישיבה בסוכה, עפ"י שו"ע ואחרונים מסימן תרלט'

ישיבה בסוכה - הקדמה

התורה פירשה את מצוות ישיבה בסוכה וטעמה: "כי בסכות הושבתי את בני ישראל". נחלקו בזה התנאים: רבי אליעזר אומר ענני כבוד היו, ורבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם. המציאות של ענני הכבוד מפורשת בתורה, אם כן יש לשאול לפי דעת רבי עקיבא, אם היו ענני כבוד, מדוע צריכים היו לעשות להם סוכות ממש?!

נראה שהסיבה מבוארת במקרא: "וענן ה' עליהם יומם בנוסעם מן המחנה". אבל בשעת חנייתם לא היה הענן מגן עליהם, ולכן עשו להם סוכות.

מכאן יש ללמוד יסוד חשוב והוא - אין הקב"ה עושה נס לחינם. בחנייתם שהיו יכולים להגן על עצמם, עשו זאת בסוכות ממש, ורק בשעת נסיעה, שאין אפשרות להגן ע"י סוכות ממש, היה הקב"ה מגן עליהם בענני כבודו.

עוד יש לשאול על דעת רבי עקיבא – הרי לכל מעשה צריכה להיות תכלית חינוכית מוסרית. אם כן - מה התועלת לישראל לזכור את מצבם במדבר, ואת הסוכות שישבו בם?! נראה שהתשובה לשאלה זו רמוזה במילה אחת בפסוק: "הושבתי". לא "ישבו" אלא "הושבתי". שעל ידי מצוות הישיבה בסוכה אנו מחזקים ומפנימים את האמונה שהכל בא מאת הקב"ה הוא המנהיג את ישראל, הוא המוציאם ממצרים, והוא המושיבם בסוכות.

ישיבה בסוכה - פרטי הלכה

א. מצוות עשה מהתורה לאכול כזית פת בלילה הראשון של חג הסוכות בסוכה. וצריך לכוון לפני אכילה זו, שהוא יושב בסוכה זכר ליציאת מצרים, שנאמר: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל.." וגו'. ואין יוצאים ידי חובה באכילת כזית עוגה בלילה זה.

ב. נכון לכתחילה לקדש על היין ולאכול את הפת אחר צאת הכוכבים, שאז בוודאי התקדש החג. ולכתחילה יש להקפיד לאכול את כזית הפת ללא הפסק או שהיה ובתוך כדי אכילת פרס (ארבע עד תשע דקות).

ג. אף שמעיקר הדין יוצאים ידי חובת המצווה גם בכזית פת הנאכלת עם לפתן, וכדומה, רצוי לאכול את הפת כפי שהיא ללא לפתן וכדומה.

ד. בשאר ימי החג, אין חובה לאכול בסוכה, אלא אם אוכלים פת או עוגות וכדומה בכמות יותר מ "כביצה" (כ 56 גרם). ולכן אדם שרוצה לאכול פירות, ירקות אורז, בשר, וכדומה רשאי לאוכלם מחוץ לסוכה.

ה. האוכל פת בשיעור פחות מ "כביצה" אף אם קבע עליו סעודה, מעיקר הדין אינו חייב בסוכה. והמחמיר על עצמו ואינו אוכל ושותה שום דבר מחוץ לסוכה הרי זה משובח ותבוא עליו ברכה.

ו. מי שאוכל סעודה מתבשיל של חמשת מיני דגן, כגון איטריות קוסקוס וכדומה בכמות יותר מ "כביצה" חייב בסוכה, אך לא יברך לישב בסוכה. ואם קובע עליו סעודה כלומר שאוכל מהם שיעור של ארבע ביצים שהם כ 230 גרם, יברך לישב בסוכה.

ז. יש אומרים שבשבת גם סעודת שראי ושתיה נחשבים כקבע וחייבים בסוכה, ויש חולקים, וטוב שיאכל וישתה בסוכה בלי ברכה.

ח. אף על פי שמותר לאכול פירות או לשתות מים מחוץ לסוכה, אם הוא באמצע סעודתו אסור לטעום כלום מחוץ לסוכה, ואפילו מים.

ט. מנהג הספרדים פשוט שהנכנס לסוכת חבירו לבקרו בחג, אינו מברך "לישב בסוכה", אלא אם סועד שם סעודת קבע, ומנהג חלק מהאשכנזים לברך, אפילו אם אינו סועד שם. ויש המהדרים ומברכים קודם על יין. וכל אדם ינהג על פי מנהגו.

י. היוצאים לטיול בחול המועד סוכות, אינם רשאים לאכול סעודת קבע חוץ לסוכה, שלא התירו, אלא לסחורה ומצווה. לכן עליהם לוודא כי באזורי הטיול יש סוכה, או יאכלו מזון שאינו חייב בסוכה.

יא. סוכה העשויה על "טנדר", או בראש עגלה, והיא עשויה כדת, כשרה לברך עליה "לישב בסוכה" כשאוכל בה סעודת קבע, אף שהיא נוסעת.

יב. נשים פטורות ממצוות ישיבה בסוכה וארבע מינים, והמחמירות על עצמן ומקיימות מצוות אלו יש להן שכר על כך. מנהג נשות אשכנז לברך על קיום מצוות אלו, ונשים ספרדיות לכתחילה לא מברכות, אך אין למחות בידי אשה המברכת, שיש לה על מי לסמוך.

יג. אוכלים וישנים בסוכה בכל שבעת ימי החג, בין ביום ובין בלילה, ואין ישנים מחוץ לסוכה, אפילו שינת עראי. אולם אדם שמצטער, כגון שסובל מיתושים, דבורים, פרעושים וכדומה פטור מהסוכה.

יד. אדם שהיה ישן בתוך הסוכה וירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית, ואין מטריחים אותו לחזור לסוכה, אפילו אם פסקו הגשמים.

טו. כל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם, אינו מקבל שכר על ישיבתו בסוכה ואינו אלא הדיוט, ויש אומרים שיש בזה גם איסור. כשיוצא מהסוכה יצא כנכנע, כעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו.

טז. מרן בשו"ע לא חילק בין ירדו גשמים בלילה הראשון לשאר הימים, אולם הרמ"א בהגה שבלילה הראשון צריך לאכול כזית פת בסוכה, אפילו אם יורדים גשמים, וכן יקדש בסוכה, יברך בה שהחיינו.

יז. כל שבעת ימי חג הסוכות קורא אדם ולומד בתוך הסוכה וכשמבין ומדקדק במה שלומד ובסוכה אין הוא יכול להתעמק ולעיין היטב במה שלומד מותר לו לצאת מהסוכה וללמוד בבית, או בבית המדרש.

יח. אסור לעשות שימוש של ביזיון בסוכה, לכן אדם המשחק במשחקי קוביה בסוכה, מלבד האיסור החמור של משחק בקוביה, מחלל הוא את קדושת הסוכה.

יט. מותר לעשות נטילת ידיים לסעודה בסוכה, כי רבים נוהגים בכל ימות השנה ליטול ידיהם לסעודה על שלחנם, והרי זה "תשבו כעין תדורו".

פינת העורך

"**כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוהינו**" (**פרק לב' – ג'**) הבעש"ט ז"ל היה אומר: כשאשר באים חלילה יסורים על אדם, עליו להתבונן ולחשוב בליבו, כי דומה הדבר לאב שבנו הבעיסו, וכדי להחזירו למוטב הוא מפחיד אותו, ולכן הוא מסתתר מפניו. אולם כאשר הבן מתחיל לתפוס ולהבין את העניין והוא צועק: "אבא!", מיד אביו מתמלא עליו רחמים ומתגלה לפניו, ועד מהרה בא הקץ לצער ולפחד. כך צריך האדם להבין כי הצער והיסורים אינם אלא ניסיון, הסתרת פנים בלבד, ואם תהיה לו דעת לצעוק: "אבא!", ולקרוא אל ה' יתברך, מיד יתעוררו עליו רחמי שמים ויסתלק צערו מעליו.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים רחמים ונוי נחום הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם נדב הי"ו נכד לידידנו היקרים אלי ולידי נחום הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתיזכו לגדלו באושר, שמחה, נחת ושלווה לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים ר' ישראל חיים ובת חן כהן הי"ו לרגל הולדת בנם שמעון הי"י והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתיזכו לגדלו יחד עם כל ילדיכם באושר, שמחה, נחת ושלווה לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

מצות ישיבה בסוכה

מקור מהתורה

מצות עשה מהתורה לשבת בימי חג הסוכות המתחילים בחמישה עשר יום לחודש תשרי ומסתיימים ביום עשרים ואחד לחודש תשרי. כפי שכתוב בתורה בויקרא פרק כג', מב' – מג': **"בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, בהוציאי אותם מארץ מצרים".**

בבתחילת מסכת סוכה מובא שסוכה גבוהה מעשרים אמה פסולה. הגמרא מציינת שאחד הטעמים לכך הוא שבסוכה מעל גובה זה, עינו של האדם לא שולטת והוא לא מודע לכך שהוא יושב בסוכה.

"...מנא הני מילי? אמר רבה: דאמר קרא למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל, עד עשרים אמה - אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה - אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא..." מפרש רש"י: "למען ידעו - עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך, דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי..."

מקור בתלמוד

מה היו אותן סוכות, בהן הושיב הקב"ה את בני ישראל בהוציאו אותם מארץ מצרים? בעניין זה נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא בממכת סוכה דף יא: לדעת רבי עקיבא הכוונה היא לסוכות ממש - מבנים ארעיים, שבהם שוכנים נוודים במדבריות, ולדעת רבי אליעזר הכוונה היא לענני הכבוד, שבהם הקיף ה' את בני ישראל בצאתם ממצרים.

ספר החינוך

בספר החינוך פרשת אמור במצוה שכה' כתב שמשורשי מצווה זו הוא שנזכור נפלאות ה' עימנו ועם אבותינו ומתוך כך ניזהר במצוותיו ונהיה ראויים לקבל ממנו את הטובה.

משרשי המצוה, מה שמפורש בכתוב (ויקרא כג' מג'), למען נזכור הניסים הגדולים שעשה האל ברוך הוא לאבותינו במדבר בצאתם ממצרים, שסיככם בענני כבוד שלא יזיק להם השמש ביום וקרח בלילה. ויש שפירשו שסוכות ממש עשו בני ישראל במדבר. ומתוך זכירת נפלאותיו שעשה עמנו ועם אבותינו נזהר במצוותיו ברוך הוא, ונהיה ראויים לקבלת הטובה מאתו, וזהו חפצו ברוך הוא שחפץ להיטיב.

פסיקת הטור

הטור בהלכות סוכה סימן תרכה' ביאר שהתורה קישרה את מצוות הישיבה בסוכה עם יציאת מצרים מפני שאת יציאת מצרים שהוא מאורע המדגיש את כוחו של הקב"ה לשלוט על העליונים והתחתונים, לעשות בהם כרצונו, ומאורע זה חוויינו בעצמנו ולכן אין אדם יכול להכחישו. כמו כן מבאר הטור שאת מצוות הישיבה בסוכה מקיימים בחודש תשרי, אפילו שיציאת מצרים הייתה בניסן, משום שישיבה בסוכה בחודש תשרי שהוא זמן בו מתחילים גשמים, מבליטה את העובדה שאנו יושבים בסוכה, כדי לקיים מצוות ה', ולא מצד הנוחות שלנו .

ב"ח

הב"ח מדגיש שהטור בסימן זה חורג מדרכו בחיבורו, בעוד שבדרך כלל המתמקד בפסיקת הלכה, בסימן זה האריך לבאר את כוונת המקראות. לדעתו הסיבה לכך היא שהטור בא להדגיש, שמצות ישיבה בסוכה שונה ממצוות אחרות, בזה שאדם שיושב בסוכה ולא כיוון שישיבתו הסוכה היא זכר ליציאת מצרים, לא קיים את מצות ישיבה בסוכה כתיקונה.

פסיקת מרן בשו"ע

בפסיקת מרן בשו"ע הלכות סוכה סימן תרכה' סעיף א' פסק להלכה כדעת רבי אליעזר שמצוות ישיבה בסוכה היא זכר לענני הכבוד: **"בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יכם שרב ושמש..."**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן תרכה' ס"ק א' כתב שאמנם ראוי לכוויין בעת הישיבה בסוכה שציוונו הקב"ה לשבת בסוכה, זכר ליציאת מצרים, אך מי שלא כיוון זאת בדיעבד יצא ידי חובת המצווה.

בן איש חי

הבן איש חי שנה ראשונה פרשת האזינו סעיף ז' כתב שראוי לומר כל לילה "לשם יחוד" לפני הכניסה לסוכה.

"בכל לילה קודם שיכנס לסוכה יאמר לשם יחוד קודשא בריך הוא...כמו שציונו ה' אלוקינו ע"י משה רבינו עליו השלום בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים, שגם לפי דעת הפוסקים הפשטנים יש חיוב לפרש פסוק זה כולו בפיו במצוה זו..."

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן תרכה' סעיף ב' מקשה – לפי דעת רבי עקיבא שמצוה זו היא כנגד הסוכות ממש, הרי לכאורה אין כאן נס, אם כן מדוע צריך לקיים מצווה שבאה להזכיר זאת?

בסעיף ג' השיב, שגם בסוכות ממש היה נס, שהיה זה מסע גדול עם מספר רב של אנשים ולמשך הרבה שנים.

בסעיף ה' כתב בספר ערוך השולחן, טעם נוסף לכך שאנו מקיימים את מצוות ישיבה בסוכה בחודש תשרי, אחרי יום הכיפורים, אפילו שיציאת מצרים היתה בחודש ניסן, והוא שבזה יש ביטוי גדול של אהבת ה' לעם ישראל, שמיד אחרי יום הכיפורים בו מוחל ומכפר הקב"ה על עוונותינו, הוא מצווה עלינו לעשות סוכה, לשבת בצילו של הקב"ה.

"...לפי שרצה הוא יתברך להראות שאעפ"י שחוטאים אנחנו, מכל מקום לא סרה השגחתו מעלינו ובצלו אנחנו יושבים ובמחסה כנפיו נתלונן. וכמו שאחר מתן תורה עשו את העגל ועם כל זה נתרצה להם הקב"ה בלוחות אחרונות והיה זה ביוה"כ ולאחר יוה"כ ציונו לעשות המשכן ששכינתו תשכון ביניינו כדכתיב (שמות כט', מה') ושכנתי בתוך בני ישראל ולא הסיר מעליהם ענני הכבוד כדכתיב בנחמיה שהבאנו בסעיף ב' כמו כן עשה לנו הקב"ה במצוה זו דוגמתה לדורות שאע"פ שאנו חוטאים כל השנה מכל מקום ביוה"כ מכפר עוונותינו כשאנו שבים בתשובה וסימן לדבר שתיכף אחר יוה"כ צוה עלינו לעשות סוכה שנשב בצלו של הקב"ה כדכתיב (שיר השירים ב', ג') בצלו חמדתי וישבתי זו מצות סוכה ופריו מתוק לחכי זו מצות אתרוג..."

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות סימן תרכה' - א' הביא בשם הרשב"ם טעם נוסף לצורך במצוה זו לפי דעת רבי עקיבא.

"...חג הסוכות בשעת האסיף אשר מלאו הגרנות בר והיקבים תירוש ויצהר וצוה הכתוב לישב בסוכות לזכרון כי במדבר ישבו באהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן תירוש ויצהר וכו' ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתים מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה'..."

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן ס' סעיף י' פסק שלכתחילה יש לכוויין במצוות ישיבה בסוכה, שהיא זכר ליציאת מצרים, ואם לא כיוון כן לא יצא ידי חובת מצות סוכה.

סיכום

לדעת רוב הפוסקים, מצוות ישיבה בסוכה היא זכר לנס של ענני הכבוד שעשה הקב"ה ושהקיפו את ישראל מיציאת מצרים עד הכניסה לארץ ישראל. לכתחילה ראוי לכוון שאנו מקיימין מצווה זו זכר ליציאת מצרים, אך בדיעבד אין זה מעכב.

שם ומשפחה _____

מדוע השמים והארץ

השמים, שמהם נתנה התורה לישראל, והארץ שעליה עמדו ישראל ואמרו "נעשה ונשמע" כבר היו עדים למתן התורה והם נקראים שוב לעדות: להעיד על דברי השירה הנאמרת לישראל מפי משה.

שבעה רקיעים לשמים, על כן הם נקראים בלשון רבים – "האזינו". הארץ יחדה היא על כן "ותשמע" – בלשון יחיד. השמים והארץ, הם משל לישראל. נמשלו ישראל לכוכבי השמים בדברי ה' לאברהם "הבט נא השמימה וספור הכוכבים", ונמשלו שם לעפר - "והיה זרעך כאפר הארץ". כל הנסים שעשה ה' לישראל נעשו על ידי השמים והארץ ועתה בעמדם להיכנס לארץ ישראל עדים השמים והארץ לדברי השירה הנאמרים כעת לעם. וכך אמר משה: אני בשר ודם וימי קצובים, למחר אני מת ובני ישראל עלולים לבוא ולטעון: מדוע נענשנו? הרי לא באנו בשום ברית ולא קבלנו על עצמנו שום ברית.

מי יכחיש את דבריהם? על כן העיד בהם משה את השמיים והארץ, שהם קיימים לעולם, שיבוא ויעידו על דברי הברית שבין ה' לעמו.

השמים והארץ אינם מקבלים שכר

אם יקימו ישראל את התורה שהיא הברית שבינם לבין בוראם – יהיו העדים הללו, השמים והארץ, מקור לשפע טוב וברכה. השמים יתנו טל וגשמי ברכה והארץ תיתן את יבולה. אולם, אם לא יקימו ישראל את התורה – יד העדים תהיה בראשונה: השמים יעצרו את הטל והמטר והאדמה לא תיתן את יבולה.

כך אמר הקב"ה למשה: אמר לישראל, להתבונן בשמים ובארץ שנבראו לשמשם והם עושים רצונו של ה' ללא שנוי וללא הפסקה. כך, כפי שהשמים והארץ עושים רצון בוראם בהתמדה וללא שנוי, גם תעשו אתם. וכן השמים והארץ, אינם נוטלים שכר ואינם מקבלים עונש, ומקיימים את מה שנצטוו, על אחת כמה וכמה אתם, ששכר מצפה לכם אם תקימו התורה ועונש צפוי לכם אם לא תקימוה, חייבים לשמוע בקול ה'.

ממשיל משה רבינו את התורה לטל ולמטר, שמטרתם להשפיע שפע טוב על יושבי הארץ. תורת חיים היא התורה, ואין לעזוב אותה ואת תלמודה. כשם שהגשם יורד בחורף והטל מרווה את האדמה בקיץ.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מה מיוחד בשמים והארץ שנבחרו על ידי משה כעדים?

א. קיימים לעולם. ב. מהם מגיע השפע, גשם משמים ותבואה מהארץ.
ג. עושים את רצון ה' ללא שכר ועונש. ד. כל התשובות נכונות.

2. באיזה תיאורים משתמש משה כדי להסביר את דרכו של ה'?

א. הצור תמים פעלו. ב. כל דרכיו משפט.
ג. אל אמונה ואין עוול, צדיק וישר. ד. כל התשובות נכונות.

3. על איזה הר עלה משה לראות את הארץ לפני מותו?

א. הר חרמון. ב. הר סיני. ג. האוורסט. ד. הר העברים – הר נבו.

4. על מה מצווה משה את בני ישראל בסוף הפרשה לפני מותו?

א. לשמוע ליהושע. ב. לקבור אותו בארץ ישראל.
ג. לחנך את הילדים לשמור תורה ומצוות. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "...בהפרידו בני אדם..." (פרק לב') בין מי למי הפריד?

א. בין אברהם ללוט. ב. בין עם ישראל לשאר האומות.
ג. בין אנשי דור הפלגה. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "...ענבמו ענבי רוש..." (פרק לב') למה הכוונה "ענבי רוש"?

א. לענבים ראשונים - ביכורים. ב. ענביה של ישראל המשובחים.
ג. שם עשב מר. ד. זן ענבים מיוחד להכנת יין.

7. "עַם נָבָל וְלֹא חָכָם..." (פרק לב') למה הכוונה "ולא חכם"?

א. להבין את הנולד, שיש ביד ה' להרע. ב. שכח את הטוב שעשו לו.
ג. לא יודעים להפיק את התועלת מהתורה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

8. "ושמה לא תבא" מה התכוון ה' בזה לומר למשה?

א. לתת לו לראותה, מרוב חביבותה בעיניו. ב. אין סיכוי שתיכנס לארץ.
ג. כעת לא תבא, אך בתחיית המתים תבא. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

9. "ותשמע הארץ אמרי פי" (פרק לב – א') למי הכוונה "הארץ"?

א. לתושבי ארץ ישראל בערים הגדולות. ב. לכל תושבי כדור הארץ.
ג. לאנשים שהם "עמי ארצות". ד. לתושבי כפרים וערים קטנות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ה' עד ח'

10 . "הֲלֹא הוּא כָּמַס עִמָּדִי חָתֻם בְּאוֹצְרֹתָי" (פרק לב') מה "כמוס" עם ה'?

א. סוד קיומו הנצחי של עם ישראל. ב. זכות האבות הראשונים.
ג. גאוות העמים על ישראל, כדי להיפרע מהם. ד. א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת ניצבים וילך:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

לימוד פרה ומהנה

רק תפילה אשא למלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא אבינו שבשמים – **"אבינו מלכנו שמע קולנו חוס ורחם עלינו". "אבינו מלכנו מנע מגיפה מנחלתך". אבינו מלכנו שלח נא ברחמיך הרבים רפואה שלימה לכל חולי עמך ישראל.**